

De gebrekkige gewetensontwikkeling in het jeugdstrafrecht

Implicaties voor de toerekening en behandeling

Leonie le Sage

uitgeverij
SWP

De gebrekkige gewetensontwikkeling in het jeugdstrafrecht Implicaties voor de toerekening en behandeling

Leonie le Sage

ISBN 90 6665 643 3

NUR 770/824

© 2005 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 257, 1000 AG Amsterdam) te wenden.

Inhoudsopgave

Inleiding 9

1 | De toerekening 13

- 1.1 *Wat betekent het om iemand iets toe te rekenen?* 14
- 1.2 *Wanneer heeft iemand schuld aan iets?* 16
- 1.3 *De voorwaarde voor schuld: opzet* 17
- 1.4 *De voorwaarde voor schuld: onachtzaamheid* 18
- 1.5 *Strafuitsluitingsgronden: rechtvaardigings en schulduitsluitingsgronden* 20
- 1.6 *De schulduitsluitingsgronden als 'exempting conditions': een dieper niveau van verantwoordelijkheid* 23
- 1.7 *De schulduitsluitingsgronden psychische overmacht en noodweerexces* 26
- 1.8 *De schulduitsluitingsgrond ontoerekeningsvatbaarheid* 27
- 1.9 *Culpa in causa* 31
- 1.10 *Ontoerekeningsvatbaarheid en culpa in causa* 33
- 1.11 *Samenvattende en concluderende opmerkingen* 35

2 | Het geweten 39

- 2.1 *Het geweten* 40
- 2.2 *Het gebrekkig functionerende geweten* 41
- 2.3 *Gewetenloosheid als morele onverschilligheid of amoraliteit* 42
- 2.4 *De psychopathische persoonlijkheid* 45
- 2.5 *Gewetenloosheid: kennis zonder gevoel?* 47
- 2.6 *Het onderscheid tussen morele en conventionele regels* 51
- 2.7 *Psychopaten en het onderscheid tussen morele en conventionele regels* 53

- 2.8 *Psychopaten en het toeschrijven van normatieve kracht aan morele regels* 56
- 2.9 *Het geweten en de vraag naar de toerekeningsvatbaarheid* 59
- 2.10 *Samenvattende en concluderende opmerkingen* 64

3 | **De gewetensontwikkeling in de rapportage Pro Justitia** 67

- 3.1 *De vraag naar de toerekeningsvatbaarheid en het vaststellen van een ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling in de praktijk* 68
- 3.2 *Rapportages Pro Justitia: een onderzoek naar persoonlijkheids-onderzoeken in het jeugdstrafrecht en de advisering omtrent de toerekeningsvatbaarheid* 69
- 3.3 *Opzet van het onderzoek* 71
- 3.4 *Uitkomsten onderzoek* 73
- 3.5 *Drie mogelijke verklaringen van de onduidelijke relatie tussen de vaststelling van een gebrekkig functionerend geweten en het advies aangaande de toerekeningsvatbaarheid* 78
- 3.6 *Varianten van het gebrekkig functionerend geweten in cognitief opzicht* 81
- 3.7 *Varianten van het gebrekkig functionerend geweten in affectief opzicht* 83
- 3.8 *Het geweten: verschillende vormen van een gebrekkig functionerend geweten* 87

4 | **Toerekeningsvatbaarheid en het geweten** 90

- 4.1 *Het cognitief-gebrekkig functionerende geweten en toerekeningsvatbaarheid* 91
- 4.2 *De relevantie van het affectief-gebrekkig functionerend geweten voor de toerekeningsvatbaarheidsvraag* 94
- 4.3 *Ontwikkeling van morele emoties: empathie* 95
- 4.4 *Empathisch onbehagen* 98
- 4.5 *Sympathetic distress en pro sociaal gedrag* 100
- 4.6 *Empathisch onbehagen, morele emoties en internalisatie* 102
- 4.7 *Het leed van de ander en antisociaal gedrag* 104
- 4.8 *Toerekeningsvatbaarheid, een affectief-gebrekkig functionerend geweten en de rol van empathic distress in het tot stand komen van pro sociale disposities* 106
- 4.9 *Culpa in causa en een gebrekkig functionerend geweten* 110
- 4.10 *Samenvattende en concluderende opmerkingen* 112

5 	De behandeling van de jeugdige delinquent met een gebrekkig functionerend geweten	115
	5.1	<i>Straffen en maatregelen</i> 116
	5.2	<i>De aandachtspunten van behandeling in de persoonlijkheids- onderzoeken</i> 118
	5.3	<i>De inrichtingen</i> 125
	5.4	<i>De behandelingsmethodieken van de inrichtingen</i> 126
	5.5	<i>Aandachtspunten van de scholings- en trainingsprogramma's en taakstraffen</i> 134
	5.6	<i>De behandelingen, scholing- en trainingsprogramma's, leerstraffen en de gewetensontwikkeling</i> 136
	5.7	<i>Sociale competentie</i> 140
	5.8	<i>Problemen met en aanvulling op het sociale-competentiemodel</i> 142
	5.9	<i>Problemen met de programma's gericht op de gewetens- of morele ontwikkeling</i> 145
	5.10	<i>Het belang van een goede diagnose en de grenzen van behandeling</i> 148
6 	Samenvatting en concluderende opmerkingen	152
	Summary 'The insufficiently developed conscience in criminal youth law: implications for accountability and treatment'	152
	Literatuur	169
	Dankwoord	174